

La vinculació entre residència i activitat econòmica: L'element clau a preservar

Gerard Cadena i Turiella

El 1955, l'any que jo vaig néixer, la població registrada a Andorra era de 5.800 persones, la majoria de nacionalitat andorrana. El nostre país encara era eminentment rural i l'activitat econòmica principal estava molt vinculada a la pagesia. Tot i així, Andorra ja vivia immersa en un procés de canvi que durant les dècades següents agafaria una velocitat vertiginosa i que capgiraria l'estructura econòmica del país. Un procés que havia començat amb la construcció de la central hidroelèctrica de Fhasa, la dècada de 1930, que va comportar l'arribada dels primers residents estrangers, majoritàriament espanyols.

L'Andorra dels anys 50 del segle xx era una societat on el comerç era encara una activitat incipient i força minoritària, però amb molta visió de futur, i que començava a vendre productes que no es trobaven a Espanya, com el niló o el Duralex. L'activitat turística es limitava a uns pocs hostals i hotels que acollien els primers turistes que ens començaven a visitar. La primera estació d'esquí no es crearia fins al 1957 i la banca –l'entitat més antiga és, com Fhasa, de la dècada de 1930– tot just començava a consolidar-se com un sector amb perspectives de creixement.

Per exemplificar la ràpida evolució de l'economia andorrana en tenim prou amb una dada: la seguretat social, que és una peça clau de qualsevol societat occidental del segle xx, a Andorra no es crea fins al 1968. Divuit anys més tard, el 1986, quan Espanya i Portugal van fer efectiva la seva entrada a l'aleshores Comunitat Econòmica Europea –i van convertir el nostre país en una illa dins del que avui és la Unió Europea– la població andorrana ja arribava als 45.800 habitants. El 2012, any de l'obertura econòmica –i també any en què tocàvem fons de la darrera crisi financera–, la població se situava just per sota els 70.000 habitants.

He citat aquests dos darrers esdeveniment –l'entrada d'Espanya al mercat comú, el 1986, i la crisi financera del 2008– perquè per a alguns alarmistes van ser moments que havien de marcar el final o la davallada d'Andorra. Jo no he estat mai d'aquesta escola pessimista;

principalment perquè penso que als empresaris ens pertoca ser de natural optimista: perquè si només tinguéssim en compte allò que pot sortir malament, no ens arriscaríem a emprendre res.

Fa 35 anys, amb l'entrada d'Espanya al mercat interior europeu, algunes veus preconitzaven la fi del comerç minorista a Andorra perquè s'acabarien les asimetries entre el nostre veí del nord i el nostre veí del sud. Però no va ser així i, de fet, l'Acord duaner de 1990 va inaugurar una llarga etapa de prosperitat i de creixement. El factor diferencial ja no era el de la dècada de 1960 i 1970, però el nostre comerç continuava sent competitiu.

També alguns van voler veure en la crisi financera de 2008 un cop mortal per a l'economia andorrrana. S'acabava l'època del secret bancari i començava una nova etapa marcada per la cooperació fiscal, l'homologació econòmica i la competitivitat. I, malgrat els pitjors auguris, Andorra va superar aquella prova i avui la banca andorrrana –després d'un llarg procés de transformació que encara no ha acabat– continua obtenint beneficis.

En línies generals i amb les dades a la mà, el PIB andorrà era de 1.550 milions d'euros l'any 2000; de 2.482 milions, el 2012 i de 2.818 milions el 2019, l'any immediatament anterior a la pandèmia.

Per tant, l'economia andorrrana ha tingut una evolució positiva durant les dues primeres dècades del segle XXI de la mateixa manera que va tenir una evolució positiva durant les darreres dècades del segle XX. El mateix podem dir si ens fixem en el nombre d'empreses: de 1.046 establiments el 1965 a 9.943 el 2020. Per tant, la proverbial capacitat andorrrana d'adaptar-se a l'entorn continua –al meu entendre– en plena forma.

Evidentment, aquesta és una visió de conjunt. Si fem l'anàlisi per sectors o subsectors, o per productes, no totes les evolucions són positives: Ningú no es guanya la vida a Andorra venent peces de niló o gots de Duralex; el comerç del 2021 té molt poc a veure amb el comerç del 1960. De la mateixa manera que el sector financer del 2021 té poc a veure amb el de fa 50 o 60 anys; i bona prova és que parlem de "sector financer" i no exclusivament de "sector bancari". Però és que fins i tot el turisme té ara uns components molt diferents dels que podia tenir a l'època de la meua infància, quan per atreure turisme francès calia poca cosa més que l'exòtica presència del porró a les taules dels restaurants.

El meu optimisme pel que fa a la capacitat d'Andorra –en el seu conjunt– d'adaptar-se als canvis no es pot traslladar –de manera automàtica– a totes les circumstàncies individuals. Qui pretengui fer empresa el 2021 com es feia el 1960 probablement no se'n sortirà; amb o sense Acord d'associació amb la Unió Europea.

I ara torno a la visió de conjunt. Seria molt arriscat pretendre que un sector o un producte és consubstancial al progrés econòmic del país, perquè Andorra ha demostrat la seva capacitat de generar riquesa amb i sense Duralex, amb i sense secret bancari. Sí que hi ha, però, al meu entendre, un comú denominador a totes les fases expansives de l'economia andorrrana: la capacitat d'Andorra d'atreure persones vingudes d'arreu, de regular els fluxos migratoris i de garantir una integració social i econòmica de la gran majoria d'aquestes persones.

Deia abans que el pas d'Andorra d'una economia autàrquica i rural a una economia més moderna va començar amb Fhasa els anys 30 del segle xx. Aquell pas hauria estat impossible sense la contribució dels treballadors vinguts d'Espanya. I el mateix es pot dir de la fase expansiva del comerç, de la banca i del turisme durant la segona meitat del segle xx. O d'un sector que s'ha mostrat especialment resilient en època de pandèmia com el de la construcció.

Andorra ha tingut una gran capacitat d'incorporar mà d'obra estrangera a la seva economia; i de fer-ho sense perdre la cohesió social. Darrere d'aquest procés ordenat i que ha donat un resultat molt positiu al llarg de gairebé un segle hi ha un binomi clar i simple: La vinculació entre residència i treball, o si es vol dir d'una manera més àmplia i precisa, la vinculació entre residència i activitat econòmica. Era així el 1955 i continua sent així el 2021. Aquest és el denominador comú de totes les etapes de desenvolupament econòmic i social del nostre país i aquest ha de ser, doncs, l'element clau per preservar en la negociació de l'Acord d'associació.

En el pla teòric, sobre el paper, aquest binomi topa amb la lliure circulació i el lliure establiment de persones. És cert. Però les dades donen una visió molt més ajustada de la realitat: Dels 78.015 habitants que tenia Andorra el 31 de desembre de 2020, menys de la meitat, només 37.999 (un 48,7%) eren andorrans, mentre que 40.016 eren d'una altra nacionalitat. Més del 43% de la població són nacionals d'un país de la Unió Europea, de l'espai econòmic europeu o de països assimilats. Andorra és –conjuntament amb Mònaco– un dels dos països europeus on els nacionals som una minoria al nostre país i –després de Mònaco– amb més percentatge de població estrangera comunitària. A més, cal tenir en compte que l'accés a la nacionalitat és més senzill a Andorra que a Mònaco, fet pel qual bona part dels 37.999 andorrans tenien una nacionalitat comunitària d'origen o són descendents de ciutadans comunitaris. En qualsevol cas, Andorra és, des del punt de vista demogràfic, molt més comunitària que qualsevol país comunitari.

Per tant, preservar el binomi entre residència i activitat econòmica no ens converteix en un país tancat a la immigració, sinó ben al contrari. De fet –el Govern no ho pot dir amb tanta claredat, però des de la patronal sí que ho podem fer–, el model d'immigració que té Andorra seria el model desitjat per una immensa majoria dels països que conformen la Unió Europea.

Per tant, en el curs de la negociació de l'Acord d'associació amb la Unió Europea, pel que fa a la lliure circulació i lliure establiment és fonamental establir una adaptació –si es vol transitoria i revisable a partir d'elements objectius– similar a la que té Liechtenstein en el marc de l'espai econòmic europeu. Una adaptació que doni uns resultats equivalents al model migratori que Andorra ha tingut fins ara.

Aquesta adaptació –que des de la CEA considerem que és fonamental– no treu que no es puguin negociar altres règims transitoris o derogacions puntuals per garantir l'adaptació de determinats sectors de l'economia. Però poques –per no dir cap– d'aquestes adaptacions té el caràcter transversal que té el model de residència i treball.

I amb això no estem dient que Andorra no hagi de continuar pel camí de l'homologació, també en matèria laboral. Amb l'aprofundiment del diàleg econòmic i social, que vam iniciar el 2020 amb la posada en marxa del CES, la negociació col·lectiva o l'estudi de mecanismes de flexiseguretat, com l'anomenada motxilla austríaca. Però, precisament per poder seguir millorant el model de protecció social, cal mantenir la vinculació entre residència i activitat econòmica.

Un cop ben definit el marc general de l'associació amb Europa, el Govern –en concertació amb els agents econòmics– haurà de saber triar bé entre les diferents possibilitats de regulació i de posicionament estratègic que dona el context europeu. Amb quin objectiu? Amb l'objectiu clar de diversificar l'economia, de fer-la més resiliència i menys dependent del turisme, d'apostar per la recerca, la innovació i el valor afegit, i per saber triar aquells sectors que tinguin més potencial per al desenvolupament econòmic i social del país.

Al llarg dels anys he acumulat una certa experiència. I els dubtes que suscita l'Acord d'associació amb Europa em recorden –com si fossin un eco– altres dubtes que he sentit al llarg de la meua vida: amb la Reforma de les institucions de 1978 –encara que sembli mentida, a alguns els semblava que la creació de la Parròquia d'Escaldes-Engordany seria la fi del món–, amb l'entrada d'Espanya a la CEE el 1986, amb l'Acord duaner de 1990, amb la Constitució de 1993, amb l'intercanvi d'informació fiscal del 2009 o amb l'obertura econòmica del 2012.

Però en tots aquests moments Andorra ha sabut trobar el seu encaix positiu, gràcies a un debat públic constructiu i transparent com el que hem tingut avui aquí.

Gràcies a la Societat Andorrana de Ciències per haver ofert a la Confederació Empresarial Andorrana la possibilitat de col·laborar i coorganitzar aquesta jornada.

Gerard Cadena i Turiella
President de la CEA